

עוסק במצות תלמוד תורה

א. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כט עמוד ב

ת"ר: ללמוד תורה ולישא אשה - ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, ואם א"א לו בלא אשה - ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה.

ב. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א הלכה ה

לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך ישא אשה שאם נשא אשה תחלה אין דעתו פנויה ללמוד, ואם היה יצרו מתגבר עליו עד שנמצא שאין לבו פנוי ישא ואחר כך ילמוד תורה

ג. רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכה ב-ג

האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה, ומאימתי האיש נתחייב במצוה זו מכן שבע עשרה, וכיון שעברו * עשרים שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתירא מלישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחר, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכל שכן בתלמוד תורה. מי שחשקה נפשו בתורה תמיד ושגה בה ככן עזאי ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה אין בידו עון והוא שלא יהיה יצרו מתגבר עליו, אבל אם היה יצרו מתגבר עליו חייב לישא אשה ואפילו היו לו בנים שמא יבוא לידי הרהור.

ד. תלמוד בבלי מסכת שבת דף יא עמוד א

דתניא: חברים שהיו עוסקין בתורה - מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחביריו, שתורתן אומנותן. אבל כגון אנו - מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה

ה. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף ט עמוד ב

הדר יתבי וקא מבעי להו: כתיב יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה, הא חפצי שמים - ישוו בה, וכתיב וכל חפצים לא ישוו בה - דאפילו חפצי שמים לא ישוו בה! - כאן במצוה שאפשר לעשותה על ידי אחרים, כאן - במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים.

ו. רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק ג הלכה ג-ד

אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה, לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו.

ז. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת שבת פרק א

הלמד לעשות לא הלמד שלא לעשות נוח לו אילו לא נברא. אמר רבי יוחנן הלומד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שוליותו על פניו ולא יצא לעולם.

ח. קהלות יעקב שבת סימן יא

ונראה דהירושלמי סובר שעיקר חביבות ת"ת הוא משום דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה. ומש"ה הלומד שלא ע"מ לעשות הוי גרעון בגוף מצות ת"ת וממילא פשיטא דלא שייך לומר שיפטור משאר מצות משום שהוא עוסק במצות ת"ת, דע"י חסרון בקיום המצוות מתהווה חסרון בגוף מצות ת"ת.

ט. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ח עמוד א

ואמר רב גידל אמר רב: האומר אשכים ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו - נדר גדול נדר לאלהי ישראל. והלא מושבע ועומד הוא, ואין שבועה חלה על שבועה! מאי קמ"ל? דאפי' זרוזי בעלמא, היינו דרב גידל קמייטא! הא קמ"ל, כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית, משום הכי חייל שבועה עליה.

י. ר"ן מסכת נדרים דף ה עמוד א

הא קמ"ל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו' - מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפ"ך שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו

יא. אור שמח הלכות תלמוד תורה פרק א

ונמצא מצוות ת"ת אשר בוודאי אם יבקש האדם טרף ומזון בכ"ז אינו נחשב למפריע מצוות ת"ת, ואספת דגניך כתיב (דברים יא, יד), וכן למשל אדם חלוש המזג, וכן כל אחד לפי ההכרחיות שלפי הרגלו, וכן לפי טוהר נפשו של אדם, כי אינו דומה בחיוב ת"ת האיש אשר נפשו מרגשת בשכלה הזך ונקשרה בעבותות אהבה לתלמוד תורה, לאיש אשר כוחות נפשו נרפים ועצלים, לכן איך היה מחוק הבורא לחוק חיוב ת"ת לכל ישראל, ונתן תורת כ"א בידו, ואין לאל יד האנושי ליתן המדה האמיתית לזה, לכן באו חכמים ופירשו לנו גדר מרכזן האמיתי של ת"ת, ק"ש בשחרית, ק"ש בערבית, קים והגית בה יומם ולילה (מנחות צט, ב), כיון שלומד קבלת המצווה ואזהרתה בשחרית ובערבית כבר קיים מצוותה, אולם יתר מזה הוא בכללי המצוות אשר נבדלו ונפרדו בזה כל איש לפי ערכו ומהותו, והיא כמו הסר מן המדות המגונות אשר נפרדו זה מזה,

יב. קובץ שעורים חלק ב סימן יט

וצ"ל דכיון דאיירי הרמב"ם הכא לענין איחור המצווה ולא לענין ביטולה לגמרי מה שאפשר לקיימה ע"י עצמו לאחר זמן הו"ל כאפשר לקיימה ע"י אחרים ובזה שייך לומר גם בת"ת עוסק במצווה פטור ממצווה אבל בשעה שהוא צריך לעשות מלאכתו אז אינו מחויב כלל בתלמוד תורה ה"נ אם הוא צריך לעסוק במצווה לא גרע משאר צרכי האדם שאז אינו מחויב כלל בת"ת אבל במצווה שאפשר לקיימה ע"י אחרים וכן אם אפשר לו לקיימה לאחר זמן לא פקעה ממנו מצוות ת"ת וכיון דחיובא דת"ת רמי עליה ממילא הוא פטור מן המצווה וכ"ש הוא דמצוות ת"ת בשעה שהוא מחויב בה אינה נדחית מפני שום מצווה דהיא חמורה מכל המצוות

יג. אור ישראל (להג"ר ישראל מסאלאנט) סימן כז

הנה במצוות תלמוד תורה יש בזה שני ענינים. א' לימוד התורה, ב' ידיעת התורה, מצות לימוד התורה הוא מן הכתוב והגית בו יומם ולילה, אולם הגדר השני במצוות ת"ת הוא ידיעות התורה, והוא מה שאמרו חז"ל בקידושין ל, ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך, שאם ישאל לך אדם דבר, אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, שנאמר אמור לחכמה אחותי את, ואומר קשרם על לוח לבך וכו', ופירש רש"י יהו מחודדים בפ"ך חזור עליהם ובדוק בעומקם, שאם ישאלך אדם לא תצטרך לגמגם כו'.

יד. שולחן ערוך הרב הלכות תלמוד תורה פרק ג

וכל מי שדעתו וכח זכרונו יפה שיוכל ללמוד ולזכור כל התורה שבעל פה כולה הרי זה (א) לא ישא אשה עד שילמוד תחלה תורה שבעל פה כולה שהן כל ההלכות בטעמיהן בדרך קצרה שהן פירוש כל התרי"ג מצות בתנאיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים ואח"כ ישא אשה ויעסוק אח"כ כפי הפנאי שלו בעיון ופלפול כל ימיו כפי כחו שאם ישא אשה תחלה יהיו רחיים בצוארו טרדת פרנסת אשתו ובניו ולא יוכל לעסוק בתורה כראוי כל כך ללמוד ולזכור כל ההלכות בטעמיהן שהן פירוש התרי"ג מצות ועיקר התורה שבעל פה ולכן נדחית מפני לימוד זה מצווה רבה של פריה ורביה אף שהיא גדולה מכל המצוות

טו. רש"י מסכת סוכה דף כה עמוד א

שלוחי מצווה - הולכי בדרך מצווה, כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים

טז. תוספות מסכת כתובות דף יז עמוד א

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת - וקשה דבהלכות דרך ארץ אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצווה ונטפתי בו ד' מילין עד שהבאתי לבית הקברות וקברתי וכשבאתי והרציתי דברי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי והר"ר יהודה מקורב"ל תירץ דהתם משום דביטל עצמו משמוש ת"ת קאמר דגדול שימושה יותר מלימודה.